

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΜΗΔΕΙΑ

Η Μήδεια γράφτηκε το 431 π.Χ., είναι ένα από τα συγκλονιστικότερα δράματα του παγκόσμιου θεάτρου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ:

Η Μήδεια είναι ερωτευμένη με τον Ιάσωνα, που είχε πάρει το χρυσόμαλλο δέρας, ο Ιάσωνας όμως την εγκαταλείπει και παντρεύεται τη Γλαύκη, κόρη του βασιλιά της Κορίνθου Κρέοντα. Ταπεινωμένη και παράφορα ερωτευμένη η Μήδεια θέλει να τον εκδικηθεί, στέλνει δώρα στην Γλαύκη γεμάτα δηλητήριο και κατορθώνει να την σκοτώσει. Όμως η μανία της δεν σταματάει εκεί. Παλεύει ανάμεσα στην οργή και τη μητρική στοργή όμως η οργή της αποδεικνύεται ισχυρότερη. Ολοκληρώνει την εκδίκησή της προς τον Ιάσωνα σκοτώνοντας και τα παιδιά τους κι ύστερα φεύγει για την Αθήνα πάνω σε αμάξι που το σέρνουν φτερωτοί δράκοντες.

ΜΗΔΕΙΑ 6^η σκηνή

(Από μετάφραση του Π. Πρεβελάκη)

Ο Παιδαγωγός γυρίζει μαζί με τα παιδιά.

Παιδαγ. Κυρά, να τα παιδιά• τους τη χάρισαν

την εξορία, κ' η ρηγοπούλα πήρε

πασίχαρη στα χέρια της τα δώρα•

κάμαν αγάπη, μέσα, με τους γιους σου.

Μα, γιατί στέκεις ταραγμένη, τώρα

που αλλάζει στο καλό για σένα η τύχη;

Μήδεια. Αλίμονο μου!

Παιδαγ. Να, τί δε συμφωνά με τα μαντάτα.

Μήδεια. Αλί και τρισαλίμονό μου!

Παιδαγ. Μήπως ανήξερα μου σούφερα κανένα

κακό μήνημα, κ' έσφαλα θαρρώντας

πως είταν για να πάρω συχαρίκια;

Μήδεια. Μήνησες ό,τι μήνησες. Τί φταίεις;

Παιδαγ. Μα τί χαμηλοβλέπεις και δακρύζεις;

Μήδεια. Ανάγκη με στανεύει, γέροντα μου•

αυτά, οι θεοί κ' εγώ, με το κεφάλι

το ασυλλόγιστο, τάχουμε σκαρώσει.

Παιδαγ. Κάμε καρδιά• και τα παιδιά σου πίσω

στη γης αυτή, μιά μέρα, θα σε φέρουν.

Μήδεια Κάτω απ' τη γης άλλους θα βάλω πρώτας,

η δόλια εγώ.

Παιδαγ. Δεν είσαι δα κ' η πρώτη

πού τα παιδιά της χωρίστη. Δεν πρέπει

την ατυχιά ο θνητός να βαροπαίρνει.

Μήδεια. Έτσι θα κάμω. Μα έμπα συ στο σπίτι

το ταχτικό των παιδιών να ετοιμάσεις.

Ο Παιδαγωγός φεύγει.

Α, τέκνα, τέκνα μου, έχετε σεις χώρα

και σπίτι να κονέψετε για πάντα,

αφού θ' αφήσετε τη δόλια εμένα,

μα θάστε από μητέρα στερημένα.

Κ' εγώ πρόσφυγα πάω σε ξένον τόπο,

προτού να σας χαρώ κ' ευτυχισμένα

σας δω, προτού να βρω για σας τη νύφη
και τη νυφιάτικη στολίσω κλίνη
και κρατήσω του γάμου τις λαμπάδες.
Η βαριομοίρα, η ξιπασιά μου ποια είταν!
Του κάκου σας ανάστησα, παιδιά μου,
ναί! του κάκου μοχτούσα, κι απ' τους πόνους
τα σπλάχνα μου σκίστηκαν να σας κάμω.

Πόσες απάνω σας ελπίδες είχα
έναν καιρό βαλμένες, η πανάθλια,
να με γεροθροφήσετε, κι οπότε
ξεψυχήσω, να με νεκροστολίστε
πρεπούμενα, πού το ζουλεύουν όλοι.
Μ' άχ, η γλυκιά μου απαντοχή αφανίστη.
Χωρίς εσάς, έχω μπροστά μου ζήση
να σύρω θλιβερή και πονεμένη.

Κ' εσείς ποτέ σας πια με τ' ακριβά μου
ματάκια σας τη μάνα δε θα δείτε,
σα θάχετε μισέψει γι' άλλη ζήση.
Αλί μου! Τί στηλώνετε τα μάτια
απάνω μου, παιδιά; Τί μου γελάτε

τ' ολόστερνο χαμόγελο, της μαύρης;
Αχ, τί να κάμω; Λίγεψε η καρδιά μου,
γυναίκες, ότι των παιδιών το βλέμμα,
το πρόσχαρο, το αντίκρυσσεν. Δε θάχα
το θάρρος. Γειά σου αφήνω, απόφαση μου!

Τί; Πρέπει, για να κάψω τον πατέρα
με των παιδιών τη συφορά, να κάμω
διπλή τη συφορά μου; Μοναχή μου
κιάλας; Αμ' όχι! Τη βουλή μου αλλάζω.
Μα τί έχω πάθει; Να γενώ του κόσμου
το ανάμπαιγμα γυρεύω, παρατώντας
τους εχτρούς μου ατιμώρητους; Δω θέλει
παληκαριά. Μα ιδές το κιότεμά μου,
να βάνω στο μυαλό μου τέτοιες γλύκες!

Παιδιά, τραβάτε μες στο σπίτι!

Τα παιδιά φεύγουν.

Κι όποιος

ανόσιο τόχει να βρεθεί δω χάμω
στη θυσία μου, δουλειά δική του! Εμένα
το χέρι το δικό μου δε θα τρέμει!

Αχ! Αχ!

Όχι, καρδιά μου εσύ, μην κάμεις τέτοιο
πράμα. Άφησε τα, δύστυχη, τα τέκνα,
λυπήσου τα• κι αν ζήσουνε μακριά μας,
πάλι για σένα θάναι ο ευτυχισμός σου.

Μα τους εκδικητές Θεούς του Άδη,
αυτό δε θα γενεί ποτέ, ν' αφήσω
εχτρούς να μου ντροπιάσουν τα παιδιά μου.

Τέλειωσε τώρα• το γραφτό, πελέκι
δεν το κόβει! Με γύρω στο κεφάλι
το στεφάνι, στο πέπλο τυλιμένη,
η ρηγοπούλα σβήνει κιόλας, — ξέρω
εγώ τί λέγω! Μ' αν είναι να πάρω
την πιο συφοριασμένη από τις στράτες,
κι αυτά σε πιο συφοριασμένη ακόμα
να τα ρίξω, εγώ θέλω τα παιδιά μου
να τ' αποχαιρετήσω.

Κάνει σημάδι στο σπίτι. Τα παιδιά ξανάρχουνται.

— Δώστε, ώ τέκνα,

το δεξί χέρι, δώστε να το σφίξει

η μάνα σας.

Παίρνει τα παιδιά από το χέρι και τα φιλά.

Ω χέρι αγαπημένο,

και πολυαγαπημένα χείλη, θώρι

κ' ευγενικά πιθέματα των τέκνων!...

Και τα δύο να ευτυχάτε — μα εκεί κάτω!

Του κόσμου τούτου τα καλά, ο πατέρας

σας τ' αρπαξεν! Ω αγκάλιασμα γλυκό μου,

τρυφερή σάρκα, μυρωμένη ανάσα

των παιδιών μου... Φευγάτε, ναι, φευγάτε!

Τα διώχνει κατά το σπίτι.

Καρδιά δεν έχω πια να τα κοιτάξω,

αμή τα πάθη μου με βάνουν κάτω.

Κι ας νιώθω τι κακό πάω να τολμήσω,

ο θυμός καβαλάει τα λογικά μου,

αυτός πούν' αφορμή στις πιο μεγάλες

τις κακοπάθειες μέσα στους ανθρώπους.

Χορ. Κι άλλες φορές σε λογισμούς

μπερδεύτηκα κ' εγώ ψιλούς,

και λόγο πήρα κ' έδωσα
για πράματα πιο σοβαρά
παρά που χρέος της γυναικός
ν' ανασκαλεύει με το νου•
τι δά 'χουμε Μούσα κ' εμείς
στη γνώση που μας οδηγά•
αμ' όχι κι όλες• λιγοστές
— μιά σε πολλές — μπορεί να βρεις
τις Μούσες που τις αγαπούν.
Λοιπόν, εκείνοι απ' τους Θνητούς
πούναι άπραγοι και που ποτέ
δε γεννοσπείρανε παιδιά,
στην ευτυχία τους ξεπερνούν
αυτούς που κάμαν φαμελιά.
Οι απαίδιωτοι είναι ακάτεχοι•
δεν ξέρουν λύπη για χαρά
τα τέκνα αν φέρνουν στους Θνητούς:
Καθώς δεν είχανε παιδιά,
τους λείψαν βάσανα πολλά.
Μα όσοι έχουνε στο σπιτικό

μιαν όμορφη παιδογονιά,
βλέπω οι φροντίδες να τους τρων
ολοχρονίς• το πρώτο, πώς
να τ' αναστήσουν τα παιδιά
και να τους κάμουν ένα βίος•
ξέρουν, απέ, για ποιους μοχτούν,
για πονηρούς ή γι' αγαθούς;
Αυτό 'ναι το αφανέρωτο.
Μα θα το πω και το στερνό
από τα πάθη των θνητών:
Πες πορευτήκαν από βίος,
και μεγαλώσαν τα παιδιά
κ' έχουνε φυσικό καλό•
μ' αν το γραφτό τους είναι αυτό,
στον Άδη ο θάνατος πετά
με τα κορμάκια των παιδιών.
Τί κέρδος έχουνε λοιπόν
αν, για να κάμουνε γενιά,
το βλέπουν οι θνητοί κι αυτό,
απ' όλα το χειρότερο,

να τους το ρίχνουν οι θεοί
πάνω από τάλλα τους δεινά;

Μήδεια. Καλές μου, απ' ώρας είμαι στο καρτέρι,
προσμένοντας να δω τί θ' απογίνει
κεί-μέσα. Και να, βλέπω πού ζυγώνει
αυτός απ' τους ακόλουθους του Ιάσωνα:
η λαφιασμένη ανάσα του το δείχνει,
παράξενο κακό θα μαρτυρήσει.

Μπαίνει βιαστικά ένας ακόλουθος του Ιάσωνα.

ΜΑΝΤΑΤΟΦΟΡΟΣ

Συ, το φριχτό και το παράνομο έργο
που έπραξες, Μήδεια, φεύγα! Φεύγα! Με ό,τι
μπορείς: καράβι ή στεριανόν αμάξι!

Μήδεια. Τί γένηκε, πού πρέπει- εγώ να φύγω;

Μαν. Πέθανε τώρα-δά η βασιλοπούλα
κι ο Κρέοντας ο γονιός απ' τα φαρμάκια σου.

Μήδεια. Όμορφο λόγον είπες· από τώρα,
φίλο μου κ' ευεργέτη μου θα σ' έχω.

Μαν. Τί λες, γυναίκα; Τάχεις τα μυαλά σου

ή ζουρλάθηκες; Ρήμαξες το σπίτι

του βασιλιά, και τώρα αναγαλλιάζεις,

πού τ' ακούγεις, αντί να τα φοβάσαι;

Μήδεια. Έχω κ' εγώ σ' αυτά να σου απαντήσω.

Μα μην ανάβεις, φίλε, μόνο λέγε.

Πώς χαθήκαν; Διπλή θάναι η χαρά μου

πώς κακοθανατίσαν να το ακούσω.

Μαν. Όταν τα τέκνα σου, ο διπλός σου γόνος,

με τον κύρη τους ήρθαν και διαβήκαν

στο νυφικό το σπίτι, μια αναγάλλια

μας πήρε εμάς τους δούλους, τα δικά σου

που πονούσαμε πάθη• κι από στόμα

σε στόμα πήγε πολλής λόγος, ότι

κάματε αγάπη εσύ κι ο σύζυγος σου.

Τούτος φιλά το χέρι των παιδιών σου,

εκείνος το ξανθό τους το κεφάλι,

κι ο ίδιος εγώ, πασίχαρος, τα τέκνα

τα πήρα από κοντά ως το γυναικίτη.

Κ' η καινούργια κυρά, που αντί για σένα

τιμούμε, πριν ακόμα το ζευγάρι
τα τέκνα σου τα δει, με λαύρο βλέμμα
τον Ιάσονα τηρούσε• μα κατόπι
τα μάτια της τα σκέπασε και πέρα
τόκαμε το λευκό το πρόσωπο της,
απ' το έμπα των παιδιών βαργωμισμένη.
Κι ο σύζυγος σου γλύκαινε της κόρης
το θυμό και το χόλιασμα με λόγια
τέτοια : "Μην έχεις έχτρα με τους φίλους,
το θυμό σου κατάπιε, το κεφάλι
γύρνα απ' εδώ, κι ας είναι και δικοί σου
του αντρός σου οι φίλοι. Δέξου αυτά τα δώρα,
κι απ' τον κύρη σου ζήτη για χατήρι
δικό μου, τα παιδιά να μην ξορίσει."
Κι ως είδε τα στολίδια, δε βαστούσε
πια κείνη, και στον άντρα τάστερξε όλα•
και πρίν από το σπίτι ξεμακρήνουν
πατέρας και παιδιά, πήρε μονάχη
το πλουμισμένο πέπλο και το εντύθη
και το χρυσό σαν έβαλε στεφάνι

απάνω στα σγουρά, μπρος σε καθρέφτη
λαμπρό πιάνει να πλέκει τα μαλλιά της,
χαμογελώντας στο άψυχο είδωλό της.
Ύστερα αυτή από το θρονί πετιέται,
τις κάμαρες διαβαίνει, με ποδάρι
απαλό και κατάλευκο πατώντας,
ξελογιασμένη από τα δώρα, κι όλο
στις ορθές φτέρνες της γυρνά τα μάτια.
Μα από τότες να βλέπεις και να φρίττεις!
Μεμιάς αλλάζει χρώμα, με σπασμένο
κορμί πισωβολά, τρεμολυγώντας
χέρια-πόδια, στο θρόνο ότι προφταίνει
να σωριαστεί για να μην πέσει χάμω.
Και μια γριά από τις δούλες της, θαρρώντας
πως του Πάνα η μανία ή κανός άλλου
Θεού την είχε πιάσει, αναβογγήθη•
μα όταν την είδε να πετά απ' το στόμα
λευκόν αφρό, τα μάτια να στρουφίζει,
κι απ' την όψη της το αίμα να τραβιέται,
αντίφωνο έσυρε στο βόγγο θρήνο

τρανό. Κ' ευθύς στην κατοικία του κύρη
χυμίζει η μιά, και στου γαμπρού μίαν άλλη
του χτεσινού, για να τους πουν της νύφης

τη συφορά• και το παλάτι ακέριο
απ' τα πυκνά τρεχάματα αντηχούσε.

Δεν είταν περασμένη πιότερη ώρα
απ' όση βάνει ένας δρομέας να τρέξει
δρόμον από έξι πλέθρα, όταν η δόλια,
απ' άφωνη και κλεισομάτα πού είταν,
βόγγηξε φοβερά κι ανασηκώθη.

Γιατί διπλό κακό την πολεμούσε•
το χρυσό το στεφάνι, αποθεμένο
απάνω στο κεφάλι της, σκορπούσε
ποτάμι θαμαστό παμφάγα φλόγα,
και τ' ανάρια τα πέπλα, των παιδιών σου
το χάρισμα, σπαράζανε τη σάρκα
τη λευκή της βαριόμοιρης. Πετιέται
αυτή από το θρονί και παίρνει δρόμο
σύφλογη, σειώντας κόμη και κεφάλι
δώθε-κεϊθε, να ρίξει το στεφάνι•

μα το χρυσάφι, κολλημένο, στέρια
βαστούσε, κι όσο κούναε τα μαλλιά της,
τόσο διπλά λαμποκοπούσε η φλόγα.
Πέφτει στο τέλος χάρω, νικημένη
απ' το κακό, κι αγνώριστη στο μάτι,
εξόν αν είταν του γονιού• τι μήδε
των ματιών της ξεχώριζες το σχήμα
μήδε τόμορφο πρόσωπο, μόν' το αίμα
στάλαζε απ' την κορφή του κεφαλιού της
σύσμιχτο με τη φλόγα, κι απ' τα κόκαλα
σα δάκρυ πεύκου οι σάρκες της κυλούσαν
απ' τάφαντα φαρμάκια δαγκωμένες,
— φριχτό να το θωρείς! Κι όλοι φοβούνταν
ν' αγγίξουν τη νεκρή, γιατί η δική της
η τύχη μάθημα μας είχε γίνει.
Κι ο δύστυχος πατέρας, το χαμό της
μην ξέροντας, στην κάμαρα εκεί μπαίνει
ξάφνου και ρίχνεται στο πτώμα απάνω•
ξεσπάει στο κλάμα, το κορμί αγκαλιάζει
και το φιλά. "Δυστυχισμένη κόρη,

της λέγει, ποιός απ' τους Θεούς να σ' έχει
έτσι άτιμα χαλάσει; Ποιός εμένα,
τον ταφόγερο, ορφάνεψε από σένα;
Ωιμέ, παιδί μου! Ας πέθαινα μαζί σου!"
Κι ως έπαψε το θρήνο και το σκούσμα,
έκαμε να σηκώσει το κορμί του
το γεραλέο. Μα, ως ο κισσός της δάφνης
τα κλωνάρια, βρισκόταν μπερδεμένος
στ' ανάρια πέπλα, και το πάλεμα τους
είτανε φοβερό• να θέλει ο δόλιος
να στυλωθεί στα γόνατα, κ' εκείνη
να τον κρατεί• και στον περίσσιο αγώνα
ανασπούσε απ' τα κόκαλα τις σάρκες
τις γέρικες! Ωσότου αποσταμένος
παράδωσε ψυχήν ο μαυρομοίρης,
τι απ' το κακό πιο δυνατός δεν είταν.
Και κοίτουνται νεκροί, ο ένας στον άλλο
δίπλα, η κόρη κι ο γέροντας πατέρας•
νά χαλασμός που αξίζει να τον κλαίγεις!

Στη Μήδεια:

Όσο για σένα, τίποτα ας μη λέγω·
της συφοράς θα νιώσεις μοναχή σου
τον αντίχτυπο. Μα όσο για τ' ανθρώπινα,
δεν είναι τώρα η πρώτη πού τα βλέπω
σαν ήσκιο, και το λέω χωρίς να τρέμω:
όποιος απ' τους θνητούς περνά πώς είναι
σοφός και μάστορης στα λόγια, εκείνου
και μεγαλύτερο κακό θα τούρθει.
Μες στους θνητούς, δεν έχει ευτυχισμένους·
και πλούτη αν έρθουν, ο ένας απ' τον άλλο
τύχη καλύτερη να πεις πώς έχει,
μα ευτυχισμένο να μην πεις κανένα!
Φεύγει.

Χορ. Φαίνεται σήμερα ό θεός πως δίκια
στον Ιάσονα πολλά δεινά μοιράζει.
Φτωχιά, τις συφορές σου πώς θρηνούμε,
του Κρέοντα θυγατέρα, πού στον Άδη
κατέβης για του Ιάσονα τους γάμους!
Μήδεια. Καλές μου, την απόφαση την πήρα,
το πιο γοργό τους γιους μου να χαλάσω,

και να ξεκόβω από τη χώρα τούτη.
Δε θέλω, με την άργητα, ν' αφήσω
τα τέκνα μου να παν από άλλο χέρι
πιο εχτρικό. Έτσι κι αλλιώς, η ανάγκη σφίγγει
να πεθάνουν κι αφού δε γίνεται άλλο,
εγώ θα τα σκοτώσω πού τα γέννησα.
Αιντε, καρδιά, αρματώνου! Τί ξαργούμε
το φοβερό, μοιρογραμμένο κρίμα
να το πράξουμε; Εμπρός, δόλιο μου χέρι
πάρε το ξίφος, πάρε το! Πορεύου
για το ξεκίνημα θλιμένης ζήσης,
και μη δειλιάζεις, μη θυμάσαι αν είναι
τα τέκνα αυτά χιλιάκριβα περίσσια,
και πώς τα γέννησες εσύ• την ώρα
ετούτη καν, τους γιους σου ξέχασε τους,
κ' ύστερα θρήνα! Τί, κι αν τους σκοτώσεις,
αγαπημένοι σου είταν απ' τη φύση
— κ' εγώ θάν είμαι μια δυστυχισμένη!